

בבקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף לב

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

הערה חשובה: המילים המודגשות הן תמצית העניינים וניתן לקרוא אותן בפני עצמן כסיכום מהיר.

דף לב

עשה מאמר ונתן גט לבעלת המאמר ומת

נתבאר, שכשהיו שלושה אחים, כגון ראובן שמעון ולוי, נשואים שלוש נשים שאינן אחיות. ומת ראובן בלא בנים, והניח את אשתו זקוקה לייבום, ועשה שמעון מאמר באשת ראובן, ומת גם שמעון בלא בנים, נשות ראובן ושמעון זקוקות ללוי.

ומאחר ששמעון עשה מאמר באשת ראובן, אשת ראובן נחשבת גם כאשת שמעון, ולכן אסרו חכמים לייבם את שתיהן, שלא יהא נראה כמייבם שתי נשים מאח אחד, ולכן שתיהן חולצות ולא מתייבמות.

ואמר רבא, שאם לאחר שעשה שמעון מאמר באשת ראובן, נתן לה שמעון גט, לבטל את המאמר בלבד, ולא להפקיע זיקתה ליבום, ואחר כך מת שמעון, שוב אשת ראובן אינה נחשבת כאשת שמעון, ולכן כשמת שמעון, לוי מותר לייבם את אשת שמעון, ולא יטעו בכך לומר שהוא מייבם שתי נשים מאח אחד.

ולענין אשת ראובן שקבלה את הגט משמעון, נחלקו שתי לשונות בגמרא, אם מותרת להתייבם ללוי.

ללשון ראשון אמר רבא, שאשת ראובן שקבלה את הגט, אסרו אותה חכמים להתייבם, ולכן היא חולצת, כי מאחר שקיבלה גט, אף על פי שקבלה את הגט למאמר בלבד, ולא לזיקה, אם תתייבם, יטעו לומר שגם המקבלת גט לזיקה מתייבמת, ובאמת היא אינה מתייבמת, שהגט לזיקה היא תחילת החליצה, וכל שהחלה בחליצה שוב אינה מתייבמת.

וללשון שני אמר רבא, שאשת ראובן שקבלה גט למאמר שמעון בלבד, ולא לזיקה, הגט מבטל את המאמר, והרי היא כבתחילה בלא מאמר ובלא גט, ולפיכך מותרת אף להתייבם.

יבמתו שהיא אחות אשתו

במשנתנו מבואר, שכשהיו שני אחים נשואים שתי אחיות, ומת אחד מהם, אשת המת אינה זקוקה לאח החי לייבום או חליצה, כי אצל האח החי היא אחות אשתו.

והואיל ונאסרה לו בשעת מות אחיו, היא אסורה לו לעולם, אף אם תמות אשתו של החי, ושוב אין היבמה אחות אשתו של החי.

ובאופן הזה, כשהיו רק שני אחים, מאחר שבשעת מות האחד לא נזקקה אשתו לאח החי לייבום או חליצה, כי היתה אחות אשתו, דין פשוט הוא, שלא תחזור ותזקק לו במיתת אשת החי, כי כבר נפטרה לגמרי מחליצה וייבום.

ובדף ל' נתבאר, שכן הדין גם כשבמות בעלה לא נפטרה לגמרי מחליצה וייבום, כגון שהיו מתחילה שלושה אחים, והיתה מותרת להתייבם לאח הנוסף, מכל מקום אצל האח שהיתה אסורה, נאסרה לעולם.

ולכן אם כנס אותה האח הנוסף, ולאחר מכן מתה אשתו שהיא אחות היבמה, ושוב מת האח הנוסף, ונמצא שעתה בשעת מותו של האח הנוסף, אין היבמה אחות אשה אצל האח הנותר, אף על פי כן היא אסורה לייבום

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף לב

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

לאח הנותר, כי כבר נאסרה לו בשעת נפילה

ראשונה.

ואמרו, שמתחילה היה התנא סבור, שרק באופן היותר פשוט, שהיו רק שני אחים, הדין כן, והיא אסורה לייבם לעולם כי כבר נפטרה מהייבום.

אבל באופן המחודש יותר, שהיו שלושה אחים, מאחר שמתחילה לא נפטרה מהייבום לגמרי, כשנזקקה אחר כך לייבום שני, כבר לא היתה אצל הייבם אחות אשה, ותתייבם.

ומאחר שהיה התנא סבור כן, שנה מתחילה רק את האופן היותר פשוט.

ולאחר מכן חזר בו, ואמר, שגם באופן המחודש יותר הדין כן, ומאחר שבו החידוש גדול יותר, הקדים לשנות את האופן המחודש יותר.

ומכל מקום, שנה גם את האופן היותר פשוט, ולא אמר די לשנות את האופן המחודש יותר, וממנו יש ללמוד גם את האופן הפשוט. כי מאחר שמתחילה הורגל לשנות את האופן הפשוט, משנה לא זזה ממקומה.

עבר ובא על אשת אחיו שהיא אחות אשתו

נתבאר, כשהיו שני אחים נשואים שתי אחיות, ומת אחד מבעלי האחיות, אשת המת אינה זקוקה לאח הנשאר לייבום או חליצה, כי היא אצלו אחות אשה.

ונחלקו חכמים מה דינו, אם עבר על האיסור, ובא עליה בעוד אשתו קיימת, שהיבמה אסורה לו משום אחות אשה.

דעת רבי שמעון - חייב משום האיסור הראשון

לדעת רבי שמעון, אין איסור חל על איסור, ולכן אחות אשתו אסורה לו משום איסור אחד בלבד, הוא האיסור שנאסרה עליו תחילה.

אם תחילה נשא המת את אשתו, ואחר כך נשא החי את אשתו, כשנשא המת את אשתו, אשת המת נאסרה על החי משום אשת אח, ולכן כשנשא החי את אחותה, לא נאסרה עליו אשת המת באיסור אחות אשה, ואם בא עליה אחר מות אחיו, חייב רק משום אשת האח.

ואין לומר שבאופן הזה, מאחר שלא חל עליו איסור אחות אשה, תהא מותרת לייבום, כדין יבמה שאין בה איסור אחר מלבד איסור אשת אח.

כי אין הכוונה שאיסור אחות אשה בטל ממנה, אלא תלוי הוא ועומד, ומצפה שיוכל לחול, ואם היו מתירים לו איסור אשת אח כדי לייבמה, מיד היה חל איסור אחות אשה לאוסרה. ומאחר שאיסור אחות אשה מוכן מלחול עליה, איסור אשת אח אינו מותר לה, והרי היא אסורה באיסור אשת אח.

ואם תחילה נשא החי את אשתו, ואחר כך נשא המת את אשתו, כשנשא החי את אשתו, נאסרה עליו אחותה משום אחות אשה, וכשנשא אותה המת, לא נאסרה על החי באיסור אשת אח, ולכן אם בא עליה, חייב עליה משום אחות אשה.

דעת רבי יוסי - חייב משום שני האיסורים

לדעת רבי יוסי, הבא על אשת אחיו שהיא אחות אשתו, חייב עליה גם משום אשת אח שלא הותרה לו לייבום וגם משום אחות אשה.

מתחילה רצו לומר, שלדעת רבי יוסי, חלים עליו שני איסורים אלו לגמרי, כי לדעתו

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף לב

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

איסור חל על איסור, ומשום כך אם היה

הדבר בשוגג, הוא מתחייב שתי חטאות.

והקשו, מהברייתא המובאת להלן, בעניין

המתחייב שתי מיתות בית דין, בה מבואר,

שלדעת רבי יוסי אין איסור חל על איסור.

ואמר רבי אבהו, שאף אם בשאר דברים דעת

רבי יוסי שאין איסור חל על איסור, מודה

רבי יוסי שכשהאיסור השני איסור מוסיף,

שחל על אנשים נוספים, שהוא חל על

איסור.

והקשו, שכן בכך מתיישב היאך חל איסור

אשת אח על איסור אחות אשה. שכן

מתחילה כשנשא האחד את אשתו, נאסרה

עליו אחותה משום אחות אשה, אבל על שאר

האחים היתה מותרת. ולאחר מכן כשנשא

השני את אחותה, נאסרה על הראשון עם

שאר האחים באיסור אשת אח, והוא איסור

מוסיף, שמתחילה היתה אסורה רק על האח

הראשון, ואחר כך נאסרה על כל האחים.

אבל לא מתיישב היאך חל איסור אחות

אשה על איסור אשת אח, הלא כשמתחילה

נאסרה עליו משום אשת אח, נאסרה עליו

ועל כל אחיו. ולאחר מכן כשנשא את

אחותה, לא נוסף בה איסור לשום אדם.

ואמנם איסור כולל יש כאן, שנאסרה היא

עליו עם שאר אחיותיה, אבל אין זה איסור

מוסיף אלא איסור כולל, שהאיסור הנוסף

על זה כולל עוד אנשים.

ולפיכך אמר רבא, וכן רבין אמר רבי יוחנן,

שבאמת אפשר שלדעת רבי יוסי, אין איסור

חל על איסור, וכשהיה הדבר בשוגג, מביא

חטאת אחת, מחמת האיסור שחל עליו

תחילה.

וכשאמר רבי יוסי שהוא מתחייב שתיים,

הכוונה היא שאם היה הדבר במזיד, אנו

מחשיבים אותו כרשע חמור, שעשה את שני

האיסורים, ונפקא מינה לעניין קבורתו,

שהוא נקבר עם רשעים חמורים.

דעת רבי יוסי לפי מה שיתבאר להלן

לפי הלשון הראשון בדף ל"ג במחלוקת רבי

חייא ובר קפרא, לדברי רבי חייא, דעת רבי

יוסי, שאיסור חל על איסור גם באיסור

כולל. ולפי הלשון השלישי, גם בר קפרא

מודה לכך.

ואם כן, בזה יתיישבו דברי רבי יוסי, הן

כשקדם איסור אשת אח, שחל עליו איסור

אחות אשה משום שהוא כולל, והן כשקדם

איסור אחות אשה, שחל עליו איסור אשת

אח משום שהוא מוסיף.

ולפי הלשון השני בדף ל"ג במחלוקת רבי

חייא ובר קפרא, לדברי רבי חייא, דעת רבי

יוסי, שאיסור חל על איסור כשחלו שני

האיסורים בבת אחת, ורבי יוסי שחייב

שתיים דיבר באופן הזה, שנעשית האשה

אשת אח ואחות אשה בבת אחת.

כגון ששני האחים עשו שליח אחד לתת

הקידושין, ושתי האחיות עשו שליח אחד

לקבל הקידושין, והשליח הזה נתן לשליח

הזה את שני הקידושין, ונתקדשו שתיהן

בבת אחת.

הבא על חמותו שהיא אשת איש

הבא על חמותו נידון בשריפה, והבא על אשת

איש נידון בחנק. ונחלקו חכמים מה דינו

כשעשה את שני הדברים יחד, כלומר, שבא

על חמותו שהיא אשת איש.

לדעת תנא קמא, העובר עבירה שיש בה שתי

בבקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף לב

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

מיתות בית דין, מתחייב בשתיהן. ומאחר שאי אפשר לקיים בו את שתיהן, הוא נידון בחמורה שבהן, כלומר בשריפה כדין בא על חמותו.

ולדעת רבי יוסי, לעולם הוא נידון בזיקה הראשונה שבאה עליו. אם מתחילה היתה אשת איש, ואחר כך נשא את בתה, הוא נידון בחנק, כדין הבא על אשת איש. ואם מתחילה כשנשא בתה היתה פנויה, כגון שנתאלמנה מאבי בתה, או ילדה את בתה על ידי אונס, ואחר כך נישאת, הוא נידון בשריפה, כדין הבא על חמותו.

ומתחילה רצו להוכיח מכאן, שלדעת רבי יוסי, אין איסור חל על איסור, ולכן, לעולם הוא נידון משום האיסור הראשון שחל עליה אצלו. ולכאורה כן היא מסקנת הסוגיה.

ולדברי רבי אבהו, דעת רבי יוסי, שבאיסור מוסיף איסור חל על איסור. ומכל מקום הדין כן שהוא נידון בזיקה הראשונה שבא העליו. שכן כשתחילה היתה אשת איש, היתה אסורה לכל העולם, ואם כן כשלאחר מכן נעשית חמותו, לא נוסף בה איסור לשום אדם, ולכן לא חל איסור חמותו על איסור אשת איש, ונידון בחנק, כדין הבא על אשת איש. וכשתחילה היתה חמותו, ולאחר מכן נעשית אשת איש, אמנם איסור מוסיף הוא, שמתחילה היתה אסורה רק לו, ועכשיו כשנעשית אשת איש נאסרה לכל העולם, ומכל מקום הוא נידון בשריפה כדין בא על חמותו, שהרי איסור אשת איש מוסיף, וחל על איסור חמותו, אבל אינו מבטלו, ויש בה שני איסורים, ומאחר שכן הוא, יש לדונו בשריפה, שהיא המיתה החמורה שבשני האיסורים שחלו עליו.

שלוש מחלוקות רבי חייא ובר

קפרא אם חייב שתיים או אחת

א. זר שהקריב קרבן ציבור בשבת

קרבנות ציבור שזמן הקרבתם בשבת, אף שיש בהקרבתם מלאכות שאסור לעשות בשבת, הותר להקריבם בשבת. שנאמר, "צו את בני ישראל ואמרתם אליהם את קרבני לחמי לאשי ירח ניחחי ותשמרו להקריב לי במועדו" (במדבר כ"ח ב'), ואפילו בשבת.

ומי שאינו כהן אסור להקריב קרבנות ציבור אפילו בימות החול, וחייב על כך מיתה. ולפיכך הכל מודים שאם הקריב קרבנות ציבור בשבת חייב על כך משום זרות. אבל נחלקו חכמים אם חייב על כך גם משום חילול שבת.

לדעת רבי חייא, כשהותרה שבת אצל קרבנות ציבור במקדש, הותרה רק לכהנים שראוים להקריב, אבל לזרים לא הותרה, ואם כן, זר שהקריב קרבנות ציבור בשבת, חייב שתיים. אחת משום זרות, ואחת משום שבת.

ולחזק דבריו, קפץ רבי חייא, ונשבע ואמר, העבודה [=לשון שבועה הוא], כך שמעתי מרבי, הוא רבינו הקדוש, חייב שתיים.

ולדעת בר קפרא, כשהותרה שבת אצל קרבנות ציבור במקדש, הותרה לגמרי, ואם כן, זר שהקריב קרבנות ציבור בשבת, חייב אחת, משום זרות, אבל משום שבת הוא פטור.

ולחזק דבריו, קפץ בר קפרא, ונשבע ואמר, העבודה [=לשון שבועה הוא], כך שמעתי מרבי, הוא רבינו הקדוש, חייב אחת.

בבקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף לב

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

ב. בעל מום ששימש בטומאה

רוב הקרבנות הקרבים בטומאה נפסלים, שנאמר, "דַּבֵּר אֶל אֱהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו וְיִנְזְרוּ מִקִּדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִחַלְלוּ אֶת שֵׁם קִדְשֵׁי אֲשֶׁר הֵם מִקִּדְשֵׁים לִי אֲנִי ה' (ויקרא כ"ב ב').

וקרבנות ציבור קרבים אף בטומאה, שנאמר, "צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו" (במדבר כ"ח ב') ואפילו בטומאה.

וכהן בעל מום פסול להקריב קרבנות אפילו בטהרה, שנאמר "כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוּם מִזֶּרַע אֱהָרֹן הַכֹּהֵן לֹא יִגַּשׁ לְהַקְרִיב אֶת אֲשֵׁי ה' מוּם בּוֹ אֵת לֶחֶם אֱלֹקָיו לֹא יִגַּשׁ לְהַקְרִיב" (ויקרא כ"א כ"א).

ולפיכך, הכל מודים, שאם הקריב קרבנות ציבור בטומאה, חייב על כך משום מום, אבל נחלקו חכמים אם חייב על כך גם משום טומאה.

לדעת רבי חייא, כשהותרה טומאה אצל קרבנות ציבור במקדש, הותרה רק לכהנים תמימים שראוים להקריב, אבל לבעלי מומים לא הותרה. ואם כן, בעל מום שהקריב קרבנות ציבור בטומאה, **חייב שתיים, אחת משום מום, ואחת משום טומאה.**

ולחזק דבריו, קפץ רבי חייא, ונשבע ואמר, העבודה [=לשון שבועה הוא], כך שמעתי מרבי, הוא רבינו הקדוש, חייב שתיים.

ולדעת בר קפרא, כשהותרה טומאה אצל קרבנות ציבור במקדש, הותרה לגמרי, ואם כן בעל מום שהקריב קרבנות ציבור בטומאה, **חייב אחת, משום זרות, אבל משום טומאה הוא פטור.**

ולחזק דבריו, קפץ בר קפרא, ונשבע ואמר, העבודה [=לשון שבועה הוא], כך שמעתי מרבי, הוא רבינו הקדוש, חייב אחת.

ג. זר שאכל מליקה

ברוב מקומות העוף נותר לאכילה רק בשחיטה אבל מליקת העוף עושה אותו נבילה ואסור באכילה. יוצא מכלל זה חטאת העוף, שמליקתה מתירתה לכהנים באכילה.

וזר אסור לאכול בשר קדשים, שנאמר, "וְזָר לֹא יֹאכַל כִּי קִדְשׁ הֵם" (שמות כ"ט ל"ג), ולפיכך הכל מודים, שאם אכל זר בשר חטאת העוף, חייב על כך משום אכילת בשר קדשים, אבל נחלקו חכמים אם חייב על כך גם משום אכילת נבילה.

לדעת רבי חייא, כשהותרה מליקה בחטאת העוף, הותרה רק לכהנים הראוים לאכילת קדשים, אבל לזרים לא הותרה. ואם כן, זר שאכל בשר מליקת חטאת העוף, **חייב שתיים, אחת משום זרות, ואחת משום נבילה.**

ולחזק דבריו, קפץ רבי חייא, ונשבע ואמר, העבודה [=לשון שבועה הוא], כך שמעתי מרבי, הוא רבינו הקדוש, חייב שתיים.

ולדעת בר קפרא, כשהותרה מליקה בחטאת העוף, הותרה לגמרי, ואם כן, זר שאכל בשר מליקת חטאת העוף, **חייב אחת, משום זרות, אבל משום נבילה הוא פטור.**

ולחזק דבריו, קפץ בר קפרא, ונשבע ואמר, העבודה [=לשון שבועה הוא], כך שמעתי מרבי, הוא רבינו הקדוש, חייב אחת.